

Datum:
28 juni 2021

Van:
Daan Harmsen

Aan:
Raadsleden gemeente Leeuwarden

Informatie bedrijfsbezoek agrariërs veenweide

1. Samenvatting zienswijzen agrariërs veenweide aan de hand van brief aan raad d.d. 22 maart 2021
2. Brief/e-mail d.d. 29 maart 2021 over ontwikkelingsruimte pré-omgevingsplan
3. Selectie uit 'Notitie van bouwstenen omgevingsplan' met relevante reacties op zienswijze agrariërs

1. Samenvatting zienswijzen agrariërs veenweide aan de hand van brief aan raad d.d. 22 maart 2021

Gemeente Leeuwarden
t.a.v. de leden van de gemeenteraad
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Per e-mail verstuurd naar fractievoorzitters

Lochem, 22 maart 2021

Referentie: DH/WB/202103-BRRAAD-POPLBGZ

Raadsbijeenkomsten Pre-omgevingsplan Leeuwarden – Buitengebied Zuid

Geachte raadsleden,

Afgelopen donderdag 18 maart 2021 ontvingen wij een e-mail van de heer M. Swart, opgavemanager omgevingsplan van de gemeente Leeuwarden, over de informatiebijeenkomsten die met uw raad gehouden worden op 24 maart en 7 april aanstaande over het pre-omgevingsplan "Leeuwarden - Buitengebied Zuid" (hierna: het pre-omgevingsplan). Uit deze e-mail blijkt dat beide informatiebijeenkomsten bedoeld zijn om u van de nodige informatie te voorzien.

Tijdens de terinzagelegging van het pre-omgevingsplan heb ik namens acht agrariërs en hun families in het gebiedstype 'Veenweide' een inspraakreactie naar voren gebracht. Zij maken zich namelijk grote zorgen over de forse beperkingen die in het pre-omgevingsplan bevat voor hun bedrijf in dit gebiedstype. In het kader van een volledige en zorgvuldige informatieverstrekking naar uw raad over het pre-omgevingsplan, hechten zij eraan dat ik u voorafgaand aan de raadsbijeenkomsten informeer over deze zorgen.

In deze brief zet ik daartoe de volgende zaken voor u op een rij:

1. Waar is precies het pijnpunt uit het pre-omgevingsplan voor het gebiedstype Veenweide, het zogenaamde 'slot op de muur'?
2. Wat zijn de gevolgen van dit slot op de muur voor de agrariërs en hun families in dit gebied?
3. Wat is de uitwerking van dit slot op de muur op het vertrouwen van de agrariërs en hun families in de gemeente Leeuwarden?

Deze brief stuur ik u dus namens acht agrariërs en hun families, te weten:

- de heer Abma, van wie de bedrijfslocatie is gevestigd aan de Leechlân 34, 9003 XX te Warten;
- melkveebedrijf De Boer, gevestigd aan Domwier 3, 9005 XR te Wergea;
- de heer Van den Brink van wie het bedrijf is gevestigd aan Leechlân 28, 9003 XX te Warten;
- de maatschap Flapper, gevestigd aan Domwier 7, 9005 XR te Wergea;
- de maatschap S. en H. Hoekstra, gevestigd aan Leechlân 14, 9001 ZH te Grou;
- de maatschap Van der Ploeg, gevestigd aan Leechlân 30, 9001 ZH te Grou;
- de maatschap Vogelzang-Pijl, gevestigd aan Domwier 5, 9005 XR te Wergea;
- de maatschap D., R.R., W.D. en A.Wartena-Hoekstra, gevestigd aan de Leechlân 16, 9001 ZH te Grou.

In deze brief zijn een aantal persoonlijke reacties opgenomen over het voornemen van de gemeente om een slot op de muur op te nemen. Voor het complete beeld verwijs ik u graag naar de ingediende inspraakreacties.

1. Slot op de muur agrarische bedrijfsontwikkeling in gebiedstype Veenweide

De bedrijven van de betreffende agrariërs en hun families liggen binnen het gebiedstype Veenweide. In de 'Uitleg pre-omgevingsplan Leeuwarden - Buitengebied Zuid' (hierna: de uitleg) van de gemeente Leeuwarden uit december 2020 is als 'Besluitpunt 5' het volgende opgenomen:

"De gemeente zet in op een koersverandering in de veenweide en klei-veengebieden. Dit betekent dat de gemeente in dit gebied niet meewerkt aan nieuwe ontwikkelingen gericht op uitbreiding van stallen en veestapels. Wel willen we meewerken aan ontwikkelingen die leiden tot een verandering richting extensieve vormen van landbouw, zoals natuurinclusieve landbouw en streekgerichte voedselproductie, die geen schade toebrengen aan het naastgelegen Natura 2000-gebied De Alde Feanen. Ook stimuleren we andere functies dan landbouw, zoals kleinschalige recreatie, fiets- en wandelroutes, natuurontwikkeling, niet-agrarische bedrijvigheid en de productie van duurzame energie."

Uit dit besluitpunt volgt letterlijk dat de gemeente voornemens is om geen ruimte meer te bieden aan de uitbreiding van stallen en veestapels. In bijlage 4 bij de uitleg zijn de belangrijkste keuzes van de voorstellen per gebiedstype bij elkaar gezet in een overzicht. Daarin is voor het gebiedstype Veenweide voor de functie 'Agrarisch' het volgende voorstel voor een algemene bouwregel opgenomen:

BOUWEN							
Voorstel voor regels		Agrarisch	Wonen	Lichte bedrijvigheid	(Verblijfs)recreatie	Verkeer	Natuur
	Algemene bouwregels						
1	Er wordt geen ruimte geboden om de agrarische bedrijvigheid (bebouwing) verder uit te breiden.	x					

Het daadwerkelijke, onevenredig ingrijpende effect van zowel besluitpunt 5 als het voorstel voor de algemene bouwregels voor agrarische ondernemers in het gebiedstype Veenweide is dat er een slot op de muur komt van hun bedrijf. Dit slaat bij agrariërs en hun families in als een bom. Het roept bij hen de existentiële vraag op in hoeverre de gemeente overziet, wat de consequentie hiervan zijn voor alle boerenfamilies waarvan de bedrijven in het veenweidegebied liggen.

2. Slot op de muur funest voor levensvatbaarheid agrarische bedrijvigheid in veenweidegebied
Het voorgestelde slot op de muur ontnemt de betrokken agrariërs en hun families het perspectief op een verdere ontwikkeling van hun bedrijven. Voor individuele agrarische bedrijven heeft dit verregaande consequenties. Om als bedrijf mee te kunnen (blijven) doen in een markt met flinterdunne marges, is kostenefficiëntie een absolute must voor het voortbestaan. In dat kader geldt in de agrarische sector de wetmatigheid dat stilstand achteruitgang betekent: alleen door ontwikkeling kunnen kosten (verder) beteugeld worden. Dit maakt het slot op de muur onmogelijk

Daardoor werkt dit voorgenomen slot op de muur direct door in de waarde van de betreffende agrarische bedrijven. Verlies van het perspectief om het bedrijf te kunnen uitbreiden, resulteert in een forse waardevermindering van deze bedrijven. Het risico is zelfs zeer reëel, dat de bedrijven hierdoor onverkoopbaar worden. Deze situatie heeft rechtstreekse, drastische en dramatische gevolgen voor de financiering van de huidige en toekomstige bedrijfsvoering. Voor de meeste bedrijven die niet verder kunnen uitbreiden, valt dan ook uiteindelijk het doek. Zodoende worden de betrokken agrarische bedrijven onevenredig geraakt in hun bedrijfsvoering en de eigenaren en medewerkers van deze bedrijven in hun levensonderhoud.

Saneren zonder compenseren?

In feite komt het voorgenomen slot op de muur zodoende neer op een (stille) sanering van de aanwezige agrarische bedrijven. Intensieve veehouderijen die op grond van de Reconstructiewet in extensiveringsgebieden kwamen te liggen en op een vergelijkbare situatie als onderhavige beperkt werden in hun uitbreidingsmogelijkheden, konden voor opkoop in aanmerking komen. In het kader van dit pre-omgevingsplan lijkt daar geen sprake van te zijn. Hiermee ontstaat de situatie van saneren zonder compenseren.

In de uitleg geeft de gemeente weliswaar aan de omschakeling in de landbouw te willen steunen, maar dit lijkt niet verder te gaan dan het bieden van ruimte aan bestaande agrarische bedrijven in veenweidegebied om over te stappen naar veel extensievere vormen van landbouw, recreatie, lichte bedrijvigheid, natuurontwikkeling of energieopwekking. Deze steun staat geenszins in verhouding tot het onevenredige effect van het slot op de muur. Deze ruimte om te veranderen, moet ergens door betaald worden. Meer dieren is dan bijna altijd de oplossing of opbrengstprijzen moeten geborgd hoger liggen.

Een slot op de muur dat een bom legt onder de levensvatbaarheid van agrarische bedrijven in het gebiedstype Veenweide, is niet in overeenstemming met het beleid dat de provincie Fryslân, het Wetterskip Fryslân en de Friese veenweidegemeenten in oktober 2020 hebben neergelegd in het ontwerp-Veenweideprogramma 2021-2030 'Foarút mei de Fryske Feangreiden' (hierna: het veenweideprogramma):

"De landbouw is een cruciale schakel in het realiseren van de opgaven. De boeren in het veenweidegebied beheren bijna tweederde van het landschap. Zonder een vitale landbouw met een goed en houdbaar verdienmodel reddten we het niet."

Voor te koop staande bedrijven in het veenweidegebied heeft het enkele voornemen van de gemeente om een slot op de muur te zetten al direct effect op de waarde en verkoopbaarheid. De betreffende boerenfamilies vragen zich dan ook af wie deze waardedaling voor zijn of haar rekening neemt. Zij stellen zich begrijpelijkerwijze op het standpunt dat de gemeente hiervoor aan de lat staat.

Aantasting economische vitaliteit én leefbaarheid buitengebied

Gelet op voorgaande zal het voorgenomen slot op de muur uiteindelijk resulteren in sanering van de betrokken agrarische bedrijven: de economische waarde van de bedrijven gaat onderuit, de financiering van de huidige en toekomstige bedrijfsvoering is daardoor niet langer mogelijk, waarna sluiting volgt. Aangezien deze bedrijfslocaties door het slot op de muur zeer moeilijk verkoopbaar zullen zijn, dreigt leegstand en verloedering. De voorgenomen inperking heeft dus niet alleen een zeer negatieve economische impact voor het buitengebied, maar ook voor de leefbaarheid.

Een ander negatief gevolg van het slot op de muur voor de leefbaarheid van het buitengebied is dat investeringen in betere staltechnieken om hold komen te staan om de milieuhinder (o.a. ammoniakemissie, fijn stof en geurhinder) terug te dringen en/of het dierenwelzijn te verbeteren. Om dergelijke investeringen te kunnen financieren, moet er wel zicht zijn om de gedane investering terug te kunnen verdienen. Met een slot op de muur is dat perspectief zoals opgemerkt niet langer aanwezig.

3. Vertrouwen en draagvlak agrarische ondernemers herwinnen

Zoals bleek uit de reacties vanuit de agrarische sector tijdens dialoogbijeenkomst van donderdagmiddag en –avond op 4 februari 2021 roept het voorgenomen slot op de muur hevige emoties op bij agrariërs en hun families. Gelet op de gevolgen van dit slot op de muur dat hiervoor onder 2 is geschetst, is dit meer dan invoelbaar. Hieronder geef ik u een selectie van deze persoonlijke reacties:

"Met stomheid en verbazing hebben wij kennisgenomen van het pre-omgevingsplan Leeuwarden Zuid met betrekking tot Veenweide. We hebben in het "veenweidegebied" een modern melkveehouderij bedrijf wat al generaties in de familie is.

Bij het lezen en aanhoren van de plannen kwamen we erachter dat de gemeente niet meer mee werkt aan het verder ontwikkelen van ons melkveebedrijf, wat inhoudt dat er een koude sanering plaatsvindt, ook komt onze financiële situatie er volslagen anders uit te zien wat betreft de bancaire zekerheidsstelling wat gevolgen heeft voor verder bedrijfsontwikkelingen en bedrijfsopvolging.

De overheden "beschuldigen" de landbouw veelal van de bodemdaling in het gebied, maar in hoeverre heeft de gaswinning en natuurlijke processen hier invloed?

Wij maken ons zeer, zeer ernstige zorgen als de gemeente deze plannen doorzet voor ons al generaties lange familiebezit."

Of:

"Jullie praten over VEENweide gebied, er ligt wel een KLEIlaag van 30 tot 100cm. Je praat toch ook niet over een zandweg als er een laag asfalt overheen ligt!

Er zijn hier geen problemen met bodemdaling en wegen die verzakken. Na wat jullie nu bekendmaken is de waarde vermindering van ons bedrijf al aan de orde. Jullie zijn verantwoordelijk voor deze waardedaling, hoe zullen jullie dit vergoeden?

Jullie praten over omschakeling naar extensieve landbouw. Wij denken dat er geen gebied zo extensief is als hier in het leechlân. Wij boeren hier al 120 jaar en weten precies hoe we met deze grond om moeten gaan."

En eveneens:

"Wat een lef van deze gemeente om zo om te gaan met de bewoners in het Buitengebied Zuid van de gemeente Leeuwarden. Deze gemeente, waar nota bene een aantal jaren geleden nog de mond overliep van het woord : MIENSKIP!"

Daarnaast ook:

"Met ongeloof heb ik kennis genomen van het omgevingsplan zuid (veenweide). Het getuigt van een respectloze manier van handelen door de gemeente, en bewijst dat men geen idee heeft wat men doet en wat de gevolgen er van zijn voor het gebied de gezinnen en de bedrijven die er zitten.

Het hele melkveebedrijf heb ik zelf opgebouwd in zo'n 20 jaar tijd. Het is mijn levenswerk, ik ben met bijna niks begonnen. Ik heb altijd in balans gewerkt met dieren en de grond. De uitdaging/be-doeling is altijd geweest om een levensvatbaar melkveebedrijf op te bouwen. Dat is mij inmiddels

gelukt en daar ben ik zelf trots op. Maar als dit omgevingsplan doorgaat, is in een keer mijn boerderij onverkoopbaar en ben ik terug bij af en is mijn pensioen weg. Als men dit plan wil laten doorgaan, moet men toch minimaal met een alternatief komen voor de bedrijven in het gebied. Neem dan mijn bedrijf over zodat ik elders met dichte portemonnee een vergelijkbaar bedrijf kan kopen. Dit plan kan geen bedrijfsrisico wezen en is ook niet te dragen door het bedrijf.

Het verhaal in het omgevingsplan rammelt aan alle kanten. Als men het plan had doorgerekend had men gezien dat het economisch niet haalbaar is om te blijven boeren als de bedrijven niet meer kunnen uitbreiden en meer beperkingen worden opgelegd. Als er niks wordt verdiend, dan is er ook geen ruimte voor innovatie. De huidige financiering wordt ook een probleem als de waarde van het bedrijf sterk daalt. De bodemdaling komt niet alleen door de landbouw. Het komt er gewoon op neer dat men feiten negeert.

Het is gewoon zonde dat men een gezond agrarisch gebied dat al generaties door boeren wordt bewerkt/gedragen, bewust kapot wordt gemaakt met dit plan. Wat ten koste gaat van gezinnen, mensen en bedrijven die in het gebied zitten. De leefbaarheid van het gebied gaat ten onder.

Deze handelwijze van de gemeente heeft niks meer te maken met normen en waarden en de menselijke maat is helemaal verdwenen, en het getuigt van minachting naar de inwoners van het gebied. Het is toch raar dat er een plan wordt gemaakt wat ten koste gaat van de mensen in het gebied."

De agrariërs en hun families in het veenweidegebied voelen zich dan ook onaangenaam overvallen door de lijn die de gemeente nu voorstelt. Die lijn met enorm ingrijpende gevolgen is voor hun gevoel voor en zonder hen bepaald en dat steekt flink. In eerdere bijeenkomsten die de gemeente heeft georganiseerd is nooit gesproken over een slot op de muur van agrarische bedrijven in veenweidegebied. Dit komt voor de ondernemers dan ook als een donderslag bij heldere hemel. Daarnaast bekruipt hen sterk het gevoel dat de gemeente met de input die zij hebben geleverd tijdens deze eerdere bijeenkomsten weinig tot niets heeft gedaan en dat zij haar eigen lijn heeft bepaald.

Het gaat hier om levensvatbare bedrijven die al generaties lang aanwezig zijn in een gebied dat uitermate geschikt is voor de veehouderij. Een gebied dat om die reden al tijden gedragen wordt door de landbouw. Het gaat om bedrijven die te koop staan of waar men bezig is met de opvolging door (één van) de kinderen. Het slot op de muur gaat door dit alles heen als een olifant in een porseleinkast.

Het is dus zaak dat de gemeente het vertrouwen herwint en dat zal geen eenvoudige opgave zijn. Daarbij kan zij een voorbeeld nemen aan de aanpak van het veenweideprogramma:

"De structurele veranderingen die nodig zijn vragen om een integrale benadering en brede samenwerking tussen partijen in en buiten het gebied. We willen daarom doorgaan met de gebiedsbenadering die we al volgden, waar we in gebieden van onderop samen invullen wat in dat gebied kan, wenselijk is en welke ondersteuning daarbij nodig is."

De aanpak van het veenweideprogramma is er dus één van onderop, waarbij de betrokken overheden maatwerk willen realiseren samen met de inwoners en ondernemers in het gebied. Zoals het veenweideprogramma het verwoordt: *"Een verandering is alleen mogelijk als hij breed gedragen wordt."* Voor wat betreft de lijn die de gemeente nu in het pre-omgevingsplan voorstelt voor het veenweidegebied, is er van draagvlak bij de daar aanwezige agrarische ondernemers geen sprake. Onder meer, omdat die lijn voor hun gevoel niet van onderop, dus niet in overleg met hen, is ingevuld. Zodoende worden de verhoudingen

juist onnodig op scherp gezet en ontstaat er wantrouwen, die eveneens afbreuk kan doen aan het proces dat in het kader van het veenweidegebied in gang is gezet.

Om de agrarische ondernemers aan tafel te krijgen, is het noodzakelijk dat het slot op de muur van tafel gaat en er weer perspectief wordt geboden voor een levensvatbare agrarische bedrijfsvoering in het veenweidegebied. Dat kunt u bewerkstelligen door een streep te zetten door de apart voorgestelde aanpak voor het gebiedstype Veenweide en alle agrarische ondernemers in het plangebied de mogelijkheden te bieden die nu zijn voorgesteld voor het gebiedstype 'Agrarisch'.

4. Tot besluit

Het vertrouwen van agrariërs en hun families dat de gemeente oog heeft voor hun situatie, heeft een flinke deuk opgelopen. De deur om er met elkaar uit te komen, is evenwel niet dicht. Na de dialoogbijeenkomst van donderdagmiddag en -avond op 4 februari 2021 is er vanuit de kant van de gemeente, de provincie en het Wetterskip de toezegging gedaan om in gesprek te gaan met de agrariërs en hun families. Sindsdien hebben zij helaas niets meer vernomen.

Namens de acht agrariërs en hun families roep ik de gemeenteraad van Leeuwarden op om ervoor te zorgen dat het vertrouwen in de gemeente wordt hersteld, door hen weer een duidelijk toekomstperspectief te bieden. Daarmee geeft u het signaal af dat ook zij ertoe doen, niet alleen op menselijk vlak, maar ook voor wat betreft hun toegevoegde waarde voor een vitaal veenweidegebied.

Mocht u naar aanleiding van deze brief vragen hebben, neemt u dan gerust contact met mij op. Zodra de coronamaatregelen daar ruimte voor bieden, stellen de acht agrariërs het op prijs als u zich ter plaatse door hen over die situatie laat informeren.

Met vriendelijke groet,

mr. drs. D. Harmsen
Jurist omgevingsrecht

2. Brief/e-mail d.d. 29 maart 2021 over ontwikkelingsruimte pré-omgevingsplan

Van: Daan Harmsen

Verzonden: maandag 29 maart 2021 16:30

Aan: 'eline.dekoning@leeuwarden.nl' ; 'evert.stellingwerf@leeuwarden.nl' ; 'sytsse.brouwer@leeuwarden.nl' ; 'carlijn.niesink@leeuwarden.nl' ; 'marcel.visser@leeuwarden.nl' ; 'julie.bruijnincx@leeuwarden.nl' ; 'jan-willem.tuininga@leeuwarden.nl' ; 'otto.vandergalien@leeuwarden.nl' ; 'gijs.jacobse@leeuwarden.nl' ; 'caroline.degroot@leeuwarden.nl' ; 'griffie@leeuwarden.nl' ; 'griffie@leeuwarden.nl'

Onderwerp: RE: brief agrariërs veenweidegebied over Pre-omgevingsplan Buitengebied Zuid

Geachte voorzitters en leden van de raadsfracties van Leeuwarden,

Vorige week woensdagavond was de eerste van de twee informatiebijeenkomsten waarin de raad van de gemeente Leeuwarden wordt bijgepraat over het pre-omgevingsplan. Daarbij is ook gesproken over de ontwikkelingsruimte voor boeren in veenweidegebied. Wij hebben deze informatiebijeenkomst digitaal gevolgd. Namens een aantal agrariërs in veenweidegebied en hun families voelen wij de behoefte om te reageren op hetgeen tijdens deze avond is besproken, mede vanwege onze brief die wij u in aanloop naar deze raadsvergadering hadden gestuurd (zie onderstaande e-mail).

Onze brief van 22 maart jl: slot op de muur voor agrariërs in veenweidegebied
Voorafgaand aan deze informatiebijeenkomst hebben wij u een brief gestuurd om namens een aantal agrariërs in veenweidegebied en hun families grote zorgen te uiten over het slot op de muur van agrarische bedrijven in veenweidegebied, zoals dat naar onze mening blijkt uit de officiële stukken die onlangs ter inzage hebben gelegen. Onze brief is vorige week woensdagavond ook een paar keer aangehaald tijdens de raadsdiscussie.

Opvatting gemeente: agrariërs in veenweidegebied 1 hectare ontwikkelingsruimte
Tot onze verbazing gaf de gemeente vorige week woensdagavond aan, dat hun voornemen is dat agrarische bedrijven in veenweidegebied kunnen blijven beschikken over 1 hectare ontwikkelingsruimte. Zie onderstaande print screen van de sheet die hier vorige week woensdagavond over is getoond aan de raad:

Voorstel Pre-omgevingsplan

Voorstel Pre-omgevingsplan	Voorstel Pre-omgevingsplan
Gebiedstype Veenweide	Gebiedstype Agrarisch
1 hectare (planologisch vergunningsvrij met "welstandsvergunning")	1 hectare (planologisch vergunningsvrij met "welstandsvergunning")
Geen afwijking boven 1 hectare	Met afwijking naar 2 hectare

Dit leidde tot vragen over de brief die wij hebben gestuurd. Wij stellen immers dat agrarische bedrijven in veenweidegebied volgens het voornemen van de gemeente niet meer mogen uitbreiden en een slot op de muur van de bestaande gebouwen krijgen.

Opvatting gemeente niet gedragen door officiële stukken

Na bestudering van de officiële stukken die de gemeente ter inzage heeft gelegd, vragen wij ons op onze beurt af, waar de gemeente heeft aangegeven dat deze 1 hectare ontwikkelingsruimte beschikbaar is voor agrarische bedrijven in veenweidegebied. In de stukken over de uitbreidingsmogelijkheden voor agrarische bedrijven staat immers letterlijk het volgende onder respectievelijk 'besluitpunt 5' en het voorstel voor een algemene bouwregel voor de functie agrarisch in veenweidegebied:

"De gemeente zet in op een koersverandering in de veenweide en klei-veengebieden. Dit betekent dat de gemeente in dit gebied niet meewerkt aan nieuwe ontwikkelingen gericht op uitbreiding van stallen en veestapels. Wel willen we meewerken aan ontwikkelingen die leiden tot een verandering richting extensieve vormen van landbouw, zoals natuurinclusieve landbouw en streekgerichte voedselproductie, die geen schade toebrengen aan het naastgelegen Natura 2000-gebied De Alde Feanen. Ook stimuleren we andere functies dan landbouw, zoals kleinschalige recreatie, fiets- en wandelroutes, natuurontwikkeling, niet-agrarische bedrijvigheid en de productie van duurzame energie."

BOUWEN		Agrarisch	Wonen	Lichte bedrijvigheid	(Verblijfs)recreatie	Verkeer	Natuur
Voorstel voor regels							
	Algemene bouwregels						
1	Er wordt geen ruimte geboden om de agrarische bedrijvigheid (bebouwing) verder uit te breiden.	x					

Nergens wordt door de gemeente in deze stukken melding gemaakt van de 1 hectare ontwikkelingsruimte voor agrarische bedrijven in veenweidegebied. U kunt dit desgewenst ook teruglezen in de bijgevoegde stukken bij deze e-mail. De gemeente laat in de stukken immers juist blijken, geen ruimte te willen bieden om agrarische bebouwing uit te laten breiden (zie ook bovenstaande citaat en uitsnede van het voorstel voor de algemene bouwregels). In het voorstel voor een algemene bouwregel voor de functie agrarisch in veenweidegebied (zie uitsnede) blijkt onomwonden dat er geen ruimte wordt geboden om agrarische bebouwing verder uit te breiden.

Om te beginnen is de term 'agrarische bebouwing' (zie uitsnede) een breder begrip dan de 'uitbreiding van stallen en veestapels' zoals verwoord onder besluitpunt 5. Als we het voorstel voor de algemene bouwregels lezen, dan wordt er helemaal geen ruimte geboden aan de uitbreiding van agrarische bebouwing, dus niet alleen voor stallen, maar ook voor bebouwing als een melkstal, werktuigenberging, een sleufsilo of een mestsilo/-bassin. De verwoording van het uitbreidingsverbod in de officiële stukken is derhalve eveneens niet ondubbelzinnig.

Ofwel, er staat in de officiële stukken letterlijk dat de gemeente niet meewerkt aan de uitbreiding van stallen en veestapels, dan wel dat er (helemaal) geen ruimte wordt geboden om de agrarische bebouwing verder uit te breiden. Mocht het zo zijn dat de gemeente beoogt dat het uitbreidingsverbod zuiver ziet op stalruimte, dan nog is er ons inziens nog steeds sprake van een slot op de muur van de kernactiviteit van deze ondernemers: namelijk het houden van dieren.

Ontwikkelingsruimte van 1 hectare alleen vermeld voor gebiedstype 'Agrarisch'

De enige plek waar over een ontwikkelingsruimte van 1 hectare wordt gesproken, is bij het gebiedstype 'Agrarisch' (zie onderstaande uitsnede). Maar dit is dus een heel ander gebiedstype met andere regels dan het veenweidegebied. Waaruit blijkt dan dat agrarische bedrijven in veenweidegebied ook over 1 hectare kunnen beschikken?

GEBIEDSTYPE AGRARISCH

Van toepassing op functie:

BOUWEN Voorstel voor regels		Agrarisch	Wonen	Lichte bedrijvigheid	(Verblijfs)recreatie	Verkeer	Natuur
Algemene bouwregels							
1	Achter en/of naast de huidige bebouwing mag onder voorwaarden planologisch vergunningsvrij worden gebouwd tot een maximum van 1 hectare. De kaart met bebouwingsrichtingen laat zien aan welke zijde naast de huidige bebouwing bouwwerken zijn toegestaan	x					

Duidelijkheid van gemeente van groot belang voor agrariërs in veenweidegebied
Afgaande op de officiële stukken die ter inzage hebben gelegen en hetgeen vorige week woensdagavond tijdens de eerste informatiebijeenkomst is gepresenteerd, vragen wij ons dus af waarop de informatieverstrekking vanuit de gemeente is gebaseerd. In antwoord op vragen naar aanleiding van onze brief wordt er door de gemeente gesteld dat de regels geschetst zijn, maar dat de gevoelens anders kunnen zijn. Buiten dat de geschetste regels blijken voorgaande een ander beeld opleveren over de ontwikkelingsruimte voor agrariërs in veenweidegebied dan de gemeente stelt, kreeg u als raad geen eenduidig antwoord op uw vraag. Wij baseren ons daarbij overigens niet op gevoelens, maar op hetgeen in de officiële stukken staat.

Tweede informatiebijeenkomst: volledige informatievoorziening doorslaggevend voor zorgvuldige besluitvorming

Wij vinden het van groot belang dit opnieuw bij u onder de aandacht te brengen, zodat u zo volledig mogelijk geïnformeerd bent in de voorbereiding op de tweede informatiebijeenkomst van 7 april a.s. en uw taken als controlerend orgaan en als bevoegd gezag goed kunt uitoefenen. Immers, met de juiste en complete en toelichting op het pre-plan kunt uw controletaken pas goed uitoefenen en een zorgvuldige besluitvorming garanderen.

Kunt u er eventueel voor zorgen dat deze e-mail bij uw fractiewoordvoerder over dit pre-omgevingsplan en andere fractiegenoten terechtkomt?

Mocht u naar aanleiding van deze e-mail vragen hebben, neemt u dan gerust contact met mij op.

Ik dank u bij voorbaat hartelijk voor uw aandacht en medewerking.

Met vriendelijke groet,

mr. drs. D. (Daan) Harmsen

Jurist omgevingsrecht / Adviseur Ruimtelijke ordening • FarmConsult
T +31 573 28 88 92 • M +31 6 51 69 58 19 • F +31 573 28 88 90
daan.harmsen@forfarmers.eu • www.farmconsult.nl
werkdagen: maandag t/m donderdag

3. Selectie uit 'Notitie van bouwstenen omgevingsplan' met relevante reacties op zienswijze agrariërs

a) Reactie B&W op ontwikkelingsruimte agrariërs veenweide (p. 11-12) → voorwaarden uitbreiding nog niet duidelijk!

12. De regeling met betrekking tot een te bebouwen oppervlakte van 20.000 m² en uitbreidingen groter dan 1 hectare is onduidelijk omdat begripsbepalingen ontbreken. Wat valt er bijvoorbeeld onder de genoemde 1 hectare? (Gebouwen, erf, bouwvlak of bouwperceel?). De regeling mag in geen geval een beperking betekenen voor de agrariërs. De mogelijkheden uit de provinciale verordening Romte zouden maatgevend moeten zijn. Er worden termen genoemd als 'welstand' en 'erfinrichtingsplan'. Hierbij vraagt LTO zich af of de principes van de Nije Pleats systematiek nog gelden. LTO vindt de methodiek van Nije Pleats goed toepasbaar bij forse ontwikkelingen.

Reactie:

De begrippen worden toegevoegd in het ontwerp omgevingsplan.

In het PRE-OP wordt voorgesteld dat de te bebouwen oppervlakte 1 hectare zal bedragen in het gebiedstype Veenweide én in het gebiedstype Agrarisch. Binnen het gebiedstype Agrarisch is na afwijking uitbreiding tot ten hoogste 2 hectare mogelijk.

Deze regeling zal in het ontwerp omgevingsplan worden aangepast is die zin dat voor zowel het gebiedstype Veenweide als voor het gebiedstype Agrarisch na afwijking ten hoogste 2 hectare mogelijk wordt. Aan afwijkingmogelijkheden zijn altijd voorwaarden gekoppeld. Voor het

11

gebiedstype Veenweide wordt onderzocht welke voorwaarden hier aan gekoppeld kunnen worden. In het ontwerp omgevingsplan kan uitbreiding tot 2 hectare worden toegestaan, mits dit niet in strijd is met de achterliggende doelstellingen van het Veenweideprogramma (reduceren bodemdaling en CO₂ uitstoot, natuurinclusieve landbouw en alternatieve verdienmodellen). Andere voorwaarden, zoals het opstellen van een erfinrichtingsplan of het doorlopen van het proces Nije Pleats (of "omgevingstafel"), worden ook onderzocht. Deze regels wordt nader uitgewerkt in het ontwerp omgevingsplan.

b) Reactie B&W op kritiek LTO impact slot op de muur (p. 14) --> B&W (h)erkent slot op de muur niet

23. LTO geeft aan dat hun constructieve aandacht voor het omgevingsplan wordt gefrustreerd door de lijn die is gekozen voor het gebiedstype Veenweide. Leden van LTO hebben ook emotioneel hierop gereageerd. De gemeente lijkt zich niet te realiseren wat een blokkade van de ontwikkeling van de betreffende bedrijven met zich meebrengt.

Reactie:

In de Uitleg en de bijgevoegde tabellen van het PRE-OP staat het voorstel om in gebiedstype 'Veenweide' niet mee te werken aan uitbreiding van stallen en veestapels. Hierbij is geen verdere toelichting bijgevoegd. Tijdens de dialoogsessies op 4 februari 2021 en de informatieve raadsbijeenkomst van 24 maart 2021 is er een nadere toelichting/duiding gegeven op het voorstel, namelijk dat er voor alle agrariërs, in zowel gebiedstype 'Agrarisch' als 'Veenweide' geldt dat zij tot 1 hectare oppervlakte binnen hun bouwvlak planologisch vergunningsvrij kunnen bouwen. Wel is hiervoor een "welstandsvergunning" nodig. In de raadsbijeenkomst van 24 maart 2021 is tevens aangegeven dat voor alle aanwezige bedrijven in het gebiedstype Veenweide de 1 hectare nog niet in zicht is (op geen enkel erf is er meer dan 42% bebouwd) zodat er nog voldoende ruimte blijft om bij te bouwen.

Desalniettemin zal de regeling in het ontwerp omgevingsplan worden aangepast is die zin dat voor zowel het gebiedstype 'Veenweide' als voor het gebiedstype 'Agrarisch' na afwijking ten hoogste 2 hectare mogelijk wordt. Zie hiervoor de beantwoording onder punt 12 van deze inspraakreactie. Het is niet de bedoeling om in het omgevingsplan de dierenaantallen te reguleren. Hiervoor zijn inderdaad andere wetten en regels van toepassing, bijvoorbeeld via eisen aan ammoniakuitstoot, geur of grondgebondenheid. Er komt dan ook geen regeling in het omgevingsplan waarin een maximum aan het aantal te houden dieren zal worden gesteld.

c) Reactie B&W op oproep tot herwinnen vertrouwen agrariërs in veenweide (p. 14) → proces naar agrariërs toe niet zorgvuldig

1. Gemeente Leeuwarden heeft geen weet van wat er in de agrarische sector speelt en hoe deze sector werkt. Het filmpje over veenweide is tenenkrommend en denigrerend. In de dialoogsessie wordt gesproken over 'intensieve landbouw' hetgeen onwaar is, alle bedrijven zijn grondgebonden. De vraag is of de gemeente overziet wat de gevolgen van dit PRE-OP zijn voor alle boerenfamilies, die zich overvallen voelen. Er is bij de agrariërs in het gebiedstype 'Veenweide' geen draagvlak voor het PRE-OP, onder andere doordat zij het gevoel hebben dat de uitgezette lijn niet in overleg met hen is ingevuld. Tijdens de bijeenkomsten in 2018 was er nog geen sprake van het gebiedstype 'Veenweide'. Gemeente Leeuwarden moet het vertrouwen herwinnen van de boeren. Als voorbeeld voor een goede aanpak van het proces, wordt het Veenweideprogramma van provincie en Wetterskip genoemd. Dit is een proces van onderop.

Reactie:

Door de dialoogsessie, door de eerdere sessies in en met de dorpen en door het 'ophalen' van de inspraakreacties heeft de gemeente geprobeerd een beeld te krijgen van wat er in het gebied leeft. De gemeente is ook aangehaakt bij het veenweideproces samen met de provincie en het Wetterskip Fryslân. Zodoende is er op vele manieren interactie met de mensen in het plangebied (geweest). Daarnaast is er ook sprake van steeds meer (wetenschappelijke) kennis over de opgaven voor en toenemende maatschappelijke druk op de transitie van de landbouw.

14

d) Reactie B&W op inperking ontwikkelingsruimte agrariërs veenweide (p. 15) → B&W (h)erkent inperking niet, niettemin uitbreiding onder voorwaarden (deze zijn nu nog niet duidelijk!) naar 2 hectare toegezegd

2. In het PRE-OP wordt aangegeven dat de gemeente agrariërs de ruimte wil geven om te ondernemen. Als voorbeeld wordt genoemd natuurinclusieve landbouw en streekgerichte voedselproductie. Uitbreiding van het bestaande bedrijf wordt niet benoemd. Bovendien, door alle maatregelen die worden genoemd (geen ruimte voor uitbreiding stallen en veestapels), wordt de ruimte in zijn geheel teniet gedaan. Agrariërs kunnen hun bedrijven niet exploiteren en ontwikkelen op de manier waarop zij dat naar eigen inzicht zouden willen. De passie van de boeren ligt bij de melkveehouderij, zij willen niet gedwongen worden tot omschakeling naar streekgerichte voedselproductie.

Reactie:

Er is geen sprake van het teniet doen van alle ontwikkelruimte van de agrarische bedrijven in het gebiedstype 'Veenweide'. Eén en ander is onder andere uitgelegd in de raadsessie van 24 maart 2021 waarbij de analyse is toegelicht op hoeveel bebouwing er nu gemiddeld staat en hoeveel bebouwing maximaal toegestaan is. Uit de analyse blijkt dat alle agrarische bedrijven in het gebiedstype 'Veenweide' nog ontwikkelruimte hebben. Het ruimte geven voor andere typen landbouw, zoals natuurinclusieve landbouw en streekgerichte voedselproductie, wil niet zeggen dat het verplicht is om te schakelen naar die genoemde typen landbouw. Als een agrariër een melkveehouderijbedrijf heeft en dat wil voortzetten, is dat gewoon mogelijk.

Er hebben zich ook individuele boeren bij de gemeente gemeld met het plan anders te gaan boeren of een andersoortige bedrijfsactiviteit te starten. Op dit moment kunnen wij deze agrarische ondernemers niets anders bieden dan het verloop van de discussie over het Veenweideprogramma af te wachten.

Los van bovenstaande zal de regeling in het ontwerp omgevingsplan worden aangepast is die zin dat voor zowel het gebiedstype 'Veenweide' als voor het gebiedstype 'Agrarisch' 1 hectare bij recht geldt (dat stond al in het PRE-OP) en na afwijking ten hoogste 2 hectare (wordt gelijk getrokken), zie hiervoor de beantwoording onder punt 12 van de inspraakreactie van LTO. Ook komt er geen regeling in het omgevingsplan waarin een maximum aan het aantal te houden dieren zal worden gesteld.

e) Reactie B&W op afbakening veenweide (p. 15) → afbakening vanuit provincie/wetterskip is nog niet duidelijk

3. Voor veel bedrijven in het gebiedstype 'Veenweide' geldt dat zij niet gevestigd zijn op veengrond, maar op kleigrond of op klei-op-veen grond. In dit PRE-OP worden zij voor het eerst aangemerkt als 'Veenweide'. De aanwezige kleilagen variëren in dikte van 30 cm tot 200 cm. Dit gebied is wezenlijk anders dan bijvoorbeeld Aldeboarn of De Deelen, waar sprake is van significant meer veen. Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân zijn bezig met het Veenweideprogramma 2021-2030. In dit kader zijn in de veenweidegebieden de lagen en diktes in de bodem in kaart gebracht. Iedere agrariër, die binnen het werkingsgebied van het Veenweideprogramma valt, beschikt over de resultaten van de bodemonderzoeken. Het kan niet zo zijn dat de gemeente andere kaarten met gebiedsgrenzen van het veenweidegebied hanteert dan de provincie en het Wetterskip. Verzocht wordt de begrenzing voor het gebiedstype 'Veenweide' aan te passen aan de begrenzing die Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân hanteren. Dan zal een aantal agrariërs buiten het gebied 'Veenweide' vallen.

Reactie:

De begrenzing voor het gebiedstype 'Veenweide' wordt aangepast aan de begrenzing die Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân hanteren bij het 'Veenweideprogramma 2021 - 2030'. Hierbij wordt gekeken naar de begrenzing van de kansrijke gebieden en het gebiedsproces voor de korte en langere termijn na 2022. De gemeente Leeuwarden zal zich actief gaan inzetten (zowel ambtelijk als bestuurlijk) samen met de provincie Fryslân en het Wetterskip voor het gebiedsproces in het Grouster Leechlân.

f) Reactie B&W op financiële gevolgen 'slot op de muur' (p. 16) → geen onderkenning van ingrijpende gevolgen voor agrarische gezinnen

5. Door het voorgaande punt, beperking van de ontwikkelingsmogelijkheden, daalt de waarde van het betreffende agrarische bedrijf (inclusief de grond). Financiering van bedrijven is gebaseerd op continuïteit, deze is in het geding door de beperkingen in het gebiedstype 'Veenweide'. Als er geen financieringsmogelijkheden zijn (of onder slechtere voorwaarden) is er geen perspectief om uit te breiden, te moderniseren. Het bedrijf wordt daardoor ook onverkoopbaar (er staan enkele bedrijven te koop waarvoor dit geldt, leegstand en verloedering dreigt). Er ontstaat een groot verschil tussen agrarische bedrijven in het gebied 'Veenweide' en het gebied 'Agrarisch', een verslechtering van de concurrentiepositie. Boeren in het gebiedstype 'Agrarisch' zullen betere financieringsmogelijkheden hebben waardoor de vrees bestaat dat agrarische gronden in het gebiedstype 'Veenweide' liggen, gekocht zullen worden door boeren uit het gebiedstype 'Agrarisch'. Dit terwijl het verdienmodel van boeren toch al onder druk staat.

Reactie:

De vraag is of door het benoemen van het gebiedstype 'Veenweide' de waarde van de agrarische bedrijven daalt en de financieringsmogelijkheden verslechteren. Zoals eerder gesteld zitten deze bedrijven niet op slot maar is er nog steeds aanzienlijke ontwikkelruimte beschikbaar, en wordt een afwijking tot 2 hectare (onder voorwaarden) toegevoegd.

- g) Reactie B&W op andere visie provincie/wetterskip op ontwikkelingsruimte agrariërs veenweide (p. 16) → geen erkenning bedrijven op slot door omgevingsplan
6. Het beperken van de ontwikkelingsmogelijkheden van de bedrijven in het gebiedstype 'Veenweide' is niet in overeenstemming met het beleid dat provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en de Friese veenweidegemeenten hebben neergelegd in het (ontwerp) Veenweideprogramma 2021-2030 'Foarút met de Fryske Feangreiden'. Hierin staat onder andere: *"De landbouw is een cruciale schakel in het realiseren van de opgaven. De boeren in het veenweidegebied beheren bijna tweederde van het landschap. Zonder een vitale landbouw met een goed en houdbaar verdienmodel redden we het niet."*

Reactie:

Zoals eerder toegelicht (reactie op LTO onder 23) worden de ontwikkelmogelijkheden niet beperkt. Gemeente Leeuwarden staat dan ook achter het vermelde standpunt dat de landbouw belangrijk is voor dit gebied.

- h) Reactie B&W op bodemdaling veenweide, o.a. bij klei op veen (p. 17-18) → bedenkingen agrariërs niet onderschreven
10. Diverse insprekers geven aan dat de grondsoort niet zorgt voor bodemdaling. Het kleipakket is daarvoor voldoende dik. Er vindt door aanwezigheid van het kleipakket geen oxidatie plaats. Als er sprake is van bodemdaling, wordt deze veroorzaakt door 6 boorlocaties die naar gas boren onder dit gebied.

Reactie:

In het veenweidegebied vindt bodemdaling plaats door oxidatie van het veen, de grondsoort speelt daarbij een grote rol. De jaarlijkse bodemdaling in het Leeuwarder veenweidegebied zonder kleidek is gemiddeld 8 mm/jaar (30 tot 50 cm gedurende 50 jaar). Daarbij geldt dat de snelheid van bodemdaling door oxidatie afneemt als het kleidek op het veen dikker wordt. Vanaf een deklaagdikte van 1 m klei wordt oxidatie grotendeels voorkomen indien de grondwaterstand zich in de kleilaag bevindt en het veen voldoende nat blijft. De bodemdaling in dit gebied door gaswinning is veel kleiner dan die door veenoxidatie en niet de hoofdoorzaak van de maaiveldddaling. De bodemdaling door gaswinning bedraagt op dit moment ongeveer 5 cm, dit is het gevolg van 40 tot 50 jaar gaswinning, en neemt in de toekomst nog toe met 1 cm tot een definitieve bodemdaling van 6 cm.